

นวัตกรรมในการพัฒนาสื่อเพื่อสืบสารพระพุทธศาสนาในยุคทวารวดี

INNOVATIONS IN MEDIA DEVELOPMENT FOR THE PRESERVATION OF BUDDHISM IN THE DVARAVATI ERA

พระครูพิศาลบุญญากร (เฟื่อง สมบุญบัติ)

วัดนราภิรมย์ จังหวัดนครปฐม

Phrakruphisanbunyakorn (Fuang Somboonbat)

Wat Narapirom, Nakhon Pathom Province

E-mail: Pisanboonyakorn@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัย “นวัตกรรมในการพัฒนาสื่อเพื่อสืบสารพระพุทธศาสนาในยุคทวารวดี” ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญ 10 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) สื่อในยุคทวารวดีเน้นงานพุทธศิลป์ที่สัมพันธ์กับศาสนา โดยมีจารึกเกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญของพระพุทธเจ้า เช่น สังเวชนียสถาน 4 แห่ง และรูปสลักปฐมเทศนาที่นครปฐม 2) เนื้อหาสื่อสร้างสรรค์กึ่งวิชาการเชิงประวัติศาสตร์ สร้างจากความรู้ทางโบราณคดีและศิลปะที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจากอินเดียสู่สุวรรณภูมิ เช่น เจดีย์ยุคทวารวดีในเมืองนครปฐม 3) การประยุกต์ใช้นวัตกรรมสื่อใช้แพลตฟอร์มยอดนิยม เฟซบุ๊ก ยูทูบ ดิจิต็อก นำเสนอประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในยุคทวารวดี เพื่อสืบสานและเผยแผ่พระพุทธศาสนา รักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรม และส่งเสริมคุณค่าทางจิตใจของคนไทย

คำสำคัญ : นวัตกรรม, การพัฒนาสื่อ, ทวารวดี

Abstract

The research on “Innovation in Media Development to Propagate Buddhism in the Dvaravati Period” used qualitative research, consisting of document research and in-depth interviews with 10 experts. The research results found that 1) the media in the Dvaravati period focused on Buddhist art related to religion, with inscriptions about important events of the Buddha, such as the four pilgrimage sites and the sculpture of the first sermon in Nakhon Pathom. 2) The content of creative and semi-academic historical media was created from knowledge of archaeology and art related to the spread of Buddhism from India to Suvarnabhumi, such as the Dvaravati period pagoda in Nakhon Pathom. 3) The application of media innovation using popular platforms such as Facebook, YouTube, and TikTok presented

the history of Buddhism in the Dvaravati period to propagate and propagate Buddhism, preserve cultural identity, and promote the spiritual values of Thai people.

Keywords: Innovations, Media Development, Dvaravati Era

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงด้วยนวัตกรรมทางเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อความก้าวหน้าทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ด้านการศึกษา ตลอดจนการพัฒนาาระบบการเรียนรู้ การติดต่อสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ของคนในสังคมจากทั่วทุกมุมโลก การสื่อสารจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ในการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างคนในสังคมเพื่อให้เกิดความเข้าใจ เกิดการเรียนรู้ และเกิดผลต่อความต้องการจากการถ่ายทอดผ่านสื่อสังคม เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ สมาร์ทโฟน บอร์ดโฆษณา หรือสื่อพิมพ์วารสารต่าง ๆ ที่มีความเจริญก้าวหน้าอยู่ในโลกของยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตโดยการใช้อุปกรณ์ดิจิทัล และในยุคที่ทุกอย่างมีความเกี่ยวข้องกับนวัตกรรมทางเทคโนโลยี รวมทั้งการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ จำเป็นต้องมีการปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ เพราะทุกคนต่างต้องการได้รับข้อมูลข่าวสารที่มีความรวดเร็ว ถูกต้องครบถ้วนและมีความเชื่อถือได้ ความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของนวัตกรรมสื่อต่าง ๆ จึงมีการพัฒนาให้เป็นไปเพื่อความสะดวกสบายและง่ายต่อการรับข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนการเข้าถึงการเรียนรู้ได้โดยง่ายที่ทุกช่วงเวลา ด้วยเหตุนี้ “สื่อ” จึงเป็นส่วนประกอบสำคัญยิ่งในการเข้ามามีอิทธิพลต่อคนในสังคมในมิติต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง และส่งผลต่อการดำรงชีวิตประจำวันของคนในสังคมที่ต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับในยุคเครือข่ายสังคมนี้ ด้วยการพัฒนาวัตกรรมการสื่อสารกับในทุก ๆ ด้าน เนื่องจากข้อมูลข่าวสารที่ถ่ายทอดผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ นั้น ส่งผลต่อวิถีชีวิต วิถีชีวิตและพฤติกรรม ตลอดจนแนวทางการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของสมาชิกในสังคม ในขณะที่เดียวกันก็ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของคนในสังคมโดยรวม (คณะกรรมการการพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์แห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม, 2564: 23)

ในส่วนนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาเกี่ยวกับ อารยธรรมทวารวดีอันเป็นรากเหง้าของไทยซึ่งควรได้รับการดูแล รักษา และปฏิสังขรณ์ ศาสนสถานเก่าแก่อันเป็นหลักฐานที่สำคัญต่าง ๆ ให้คงอยู่ชั่วลูกหลานตลอดไปจะได้ศึกษาประวัติศาสตร์ ความสำคัญ และความเป็นมาของชาติไทย (ผาสุข อินทราวุธ, 2526: 73) โดยยกการพัฒนาวัตกรรมการสื่อสารสร้างสรรค์ เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ช่วยยกระดับของการสื่อสารข้อมูลหรือการถ่ายทอดข้อมูลให้ได้ผลลัพธ์ตามที่ต้องการ กล่าวได้ว่า นวัตกรรมนั้นเป็นปัจจัยสำคัญต่อความเจริญก้าวหน้า ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่มักจะคิดถึงสิ่งประดิษฐ์หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่เท่านั้น แต่แท้จริงแล้ว คำว่า “นวัตกรรม” นั้นมีความหมายและขอบเขตที่กว้างขวางไปกว่านั้น โดยนวัตกรรมมีความจำเป็นต่อทุกวงการ รวมถึงผลกระทบอย่างสูงต่อสังคม นั่นคือ “นวัตกรรมสื่อ” ซึ่งอาจจะถูกนำไปใช้ทั้งในทางที่สร้างสรรค์และไม่สร้างสรรค์แล้วแต่ความ

ต้องการหรือเจตนาของผู้ที่ต้องการจะสื่อสารออกไป (พงศ์พันธ์ อนันต์วรณิชัย, 2564: 26-32) นวัตกรรม สื่อสร้างสรรค์มาพัฒนาด้านใดด้านหนึ่งจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเข้าใจถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบกับเรื่องราวหรือด้านที่จะถ่ายทอดออกไป ให้มองเห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ว่าการพัฒนา นวัตกรรมสื่อสร้างสรรค์จะมุ่งไปในทิศทางไหน หากต้องการพัฒนานวัตกรรมสื่อสร้างสรรค์เพื่อการสืบ สานวัฒนธรรม ศาสนา หรือสิ่งที่มีอยู่เดิมก็ควรที่จะทำการศึกษา และเข้าใจถึงเนื้อหาสาระสำคัญ ความ เป็นมาและองค์ประกอบต่าง ๆ รวมถึงปัญหาที่อาจจะส่งผลต่อภาพรวมในสังคม ถึงเรื่องที่ต้องการ พัฒนานั้นเป็นอย่างดี

ดังนั้นจึงมี นวัตกรรมในการพัฒนาสื่อเพื่อสืบสารพระพุทธศาสนาในยุคทวารวดี ทำให้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ความสำคัญของการพัฒนานวัตกรรมสื่อสร้างสรรค์เพื่อนำมาเป็นเครื่องมือในการ ช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคทวารวดี จังหวัดนครปฐม ให้ง่ายต่อการเข้าถึงในเรื่องของการศึกษาและ ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดนครปฐม ได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น เพื่อลดระยะเวลาและค่าใช้จ่าย ในการประชาสัมพันธ์ ซึ่งถือเป็นการสืบสานพระพุทธศาสนาในยุคทวารวดี จังหวัดนครปฐม ให้เป็นที่รู้จัก และมีความเข้าใจไปในทิศทางที่ถูกต้อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาสื่อเพื่อสืบสารพระพุทธศาสนาในยุคทวารวดี
2. เพื่อศึกษาวิธีการใช้นวัตกรรมในการพัฒนาสื่อเพื่อสืบสารพระพุทธศาสนาในยุคทวารวดี
3. เพื่อนำเสนอแนวทางในการประยุกต์นวัตกรรมในการพัฒนาสื่อเพื่อสืบสาร พระพุทธศาสนาในยุคทวารวดี

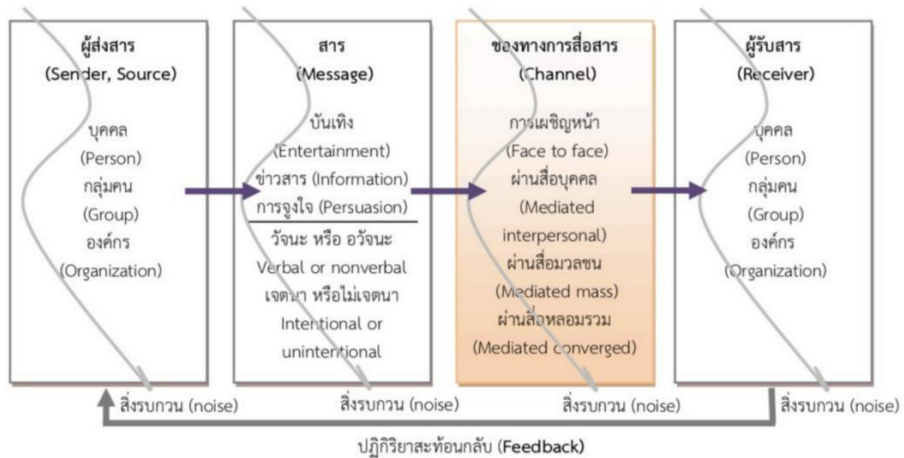
การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมในการพัฒนาสื่อเพื่อสืบสารพระพุทธศาสนาในยุคทวารวดี” ผู้ศึกษาได้เตรียมแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมสื่อ

ในส่วนของ การพัฒนานวัตกรรมสื่อ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ส่วนที่ 1 นวัตกรรม” หรือ นวัตกรรม มาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Innovation” โดยคำว่า นวัตกรรม มีรูปศัพท์เดิมมาจากภาษาบาลี คือ นว+อตต+กม กล่าวคือ นว แปลว่า ใหม่ อตต แปลว่า ตัวเอง และกรรม แปลว่า การกระทำ เมื่อรวม คำ นว มาสนธิกับ อตต จึงเป็น นวัตต และ เมื่อรวมคำ นวัตต มาสมาส กับ กรรม จึงเป็นคำว่า นวัตกรรม แปลตามรากศัพท์เดิมว่า การกระทำที่ใหม่ของตนเอง หรือ การกระทำของตนเองที่ใหม่ (เสาวนีย์ สิกขา บัณฑิต, 2558: 34) และในส่วนที่ 2 หากพิจารณาจากแบบจำลองของเบอร์โล (Berlo) (อ้างใน ปรมะ สตะเวทิน, 2556: 64.) สื่อนับว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการสื่อสาร (communication process) หมายถึง ขั้นตอนของการสื่อสาร จากผู้ส่งสารทำการส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยผ่านช่องทางการ

สื่อสารและอาจมีปฏิกริยาสะท้อนกลับจากผู้รับสารสู่ผู้ส่งสาร โดยในกระบวนการสื่อสารนั้น ผู้ส่งสารจะทำหน้าที่เป็นผู้รับสารในบางขณะ และผู้รับสารก็จะทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารในบางขณะสลับสับเปลี่ยนกันไปตามบทบาทในขณะนั้น ทั้งนี้ในกระบวนการสื่อสารอาจมีเป็นสิ่งรบกวนหรือกีดขวางการสื่อสารได้

ภาพที่ 1 กระบวนการสื่อสาร

เห็นได้ว่าในกระบวนการสื่อสารนั้น สื่อคือสิ่งที่ขนส่งสาร เป็นพาหนะของสาร หรือเป็นช่องทางสื่อสาร ประสิทธิภาพของสื่อย่อมมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการสื่อสาร เช่นเดียวกับองค์กรอื่น ๆ สื่อแต่ละสื่อย่อมมีความสามารถต่างกัน ผู้รับสาร รับสารผ่านการได้ยินจากสื่อวิทยุ รับสารผ่านการได้ยินและเห็นภาพจากสื่อวิทยุโทรทัศน์ รับสารผ่านการเห็นจากสื่อสิ่งพิมพ์ หากผู้ส่งสารเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมกับสถานการณ์การสื่อสาร ประสิทธิภาพของการสื่อสารก็จะมีมาก ผู้ส่งสารจึงต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับผู้รับสาร อย่างไรก็ตามผู้รับสารจะรับสารได้ดีที่สุด เมื่อผู้ส่งสารใช้สื่อหลาย ๆ อย่าง เช่น ใช้สื่อวิทยุกับการสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นต้น การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศไม่ได้หยุดนิ่ง สื่ออินเทอร์เน็ตมีการพัฒนาไปอย่างมาก เพื่อการติดต่อสื่อสารที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถแบ่งสื่อออกเป็น 2 ประเภท ตามลักษณะของการใช้สื่อ คือ สื่อแบบดั้งเดิมและสื่อใหม่ (พรจิต สมบัติพานิช, 2547: 4) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สื่อดั้งเดิม (traditional media) หมายถึง สื่อที่ผู้ส่งสารทำหน้าที่ส่งสารไปยังผู้รับสารได้ทางเดียวที่ผู้รับสารไม่สามารถติดต่อกลับทางตรงไปยังผู้ส่งสารได้ สามารถแบ่งย่อยได้ดังนี้

1) สื่อทำหน้าที่ส่งสารเพียงอย่างเดียว หมายถึง สื่อทำหน้าที่ส่งสารตัวหนังสือหรือเสียงหรือภาพไปเพียงอย่างเดียว ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อวิทยุ

2) สื่อที่ทำหน้าที่ส่งสารสองอย่าง คือ ส่งทั้งภาพและเสียงไปพร้อมกัน ได้แก่ สื่อโทรทัศน์ สื่อภาพยนตร์

2) สื่อใหม่ (new media) หมายถึง สื่อที่เอื้อให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารทำหน้าที่ส่งสารและรับสารได้พร้อมกันเป็นการสื่อสารสองทาง และสื่อยังทำหน้าที่ส่งสารได้หลายอย่างรวมกัน คือ ภาพ เสียง

และข้อความไปพร้อมกัน โดยรวมเอาระบบเทคโนโลยีของสื่อดั้งเดิม เข้ากับความก้าวหน้าของระบบเทคโนโลยีแบบประสม (multimedia) ปัจจุบันสื่อใหม่พัฒนาขึ้นหลากหลาย ที่เป็นที่รู้จักและนิยมกันมาก คือ สื่ออินเทอร์เน็ต สื่อโทรศัพท์เคลื่อนที่ นอกจากนี้ในอนาคตสื่อใหม่พัฒนาขึ้นโดยการนำเอาสื่อดั้งเดิมโดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อโทรทัศน์มาผนวกรวมกับสื่ออินเทอร์เน็ต เรียกว่า สื่อโทรทัศน์แบบปฏิสัมพันธ์ ที่ทำหน้าที่ส่งสารหลายอย่างเช่นกัน คือ ภาพ เสียง และข้อความ ดังนั้น เมื่อผู้บริโภคดูรายการโทรทัศน์แบบเฉพาะบุคคลจะสามารถมีปฏิสัมพันธ์ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตพร้อมกัน

2. ประวัติความเป็นมาเมืองนครปฐมโบราณยุคทวารวดีที่เชื่อมโยงกับนวัตกรรมในการพัฒนาสื่อ

ประวัติความเป็นมาเมืองนครปฐมโบราณยุคทวารวดีที่เชื่อมโยงกับนวัตกรรมในการพัฒนาสื่อ มีการเล่าเรื่องราวที่ว่า เมืองนี้มีผู้เรียกกันหลายชื่อ เช่น เมืองนครชัยศรี เมืองพระประโทณ และเมืองนครปฐมโบราณ ซึ่งในที่นี้จะใช้เฉพาะชื่อ “เมืองนครปฐมโบราณ” เมืองนี้ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลพระประโทณ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เป็นเมืองที่มีนักวิชาการต่าง ๆ ให้ความสนใจศึกษากันมาก เช่น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงให้ความสนใจในความยิ่งใหญ่และความเก่าแก่ของเมืองนี้ โดยได้ตรัสไว้ในกระแสพระราชดำรัสแก่โบราณคดีสโมสร เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2441 (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2525: 7-8) สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงเป็นอีกท่านหนึ่งที่ทำให้ความสนใจศึกษาเรื่องราวประวัติความเป็นมาของเมืองนครปฐม ในขณะเสด็จตรวจราชการมณฑลนครไชยศรี ระหว่างวันที่ 12-17 สิงหาคม ร.ศ. 117 (พ.ศ. 2442) (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2515: 23) ว่า “มาพระปฐมคราวนี้ได้เอาเป็นธุระสืบค้นของโบราณ” ซึ่งพระองค์ทรงให้ความสนใจศึกษาค้นคว้าและโดยความร่วมมือกันศึกษากับ ศาสตราจารย์ยอร์ช เซเดส์ ทำให้ได้คำจำกัดความเกี่ยวกับศิลปะทวารวดีขึ้น (จอง บาสเซอเลียร์, 2512: 17) และจากหลักฐานที่สำคัญต่าง ๆ มากมายที่พบ ก็ทรงพระวินิจฉัยว่า เมืองนครปฐมโบราณ นั้นเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรทวารวดี (หลวงบริบาล บุรีภัณฑ์, 2506: 80) ทั้งนี้รวมทั้งเนื่องจากเมืองนครปฐมโบราณเป็น เมืองที่มีขนาดใหญ่กว่าเมืองโบราณอื่น ๆ ในสมัยเดียวกัน นอกจากนี้แต่เดิมสันนิษฐานกันว่าเมืองนครปฐมโบราณมีศูนย์กลางอยู่บริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ เนื่องจากเป็นเจดีย์ขนาดใหญ่ แต่จากการศึกษาภาพถ่ายทางอากาศของ ศรีศักร วัลลิโภดม ในปี 2509 จึงทำให้พบสถานที่ตั้งที่แท้จริง

จากข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับส่วนที่สำคัญ คือ ศาสนสถาน เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้เมืองนครปฐมโบราณจะเป็นเมืองโบราณที่มีขนาดใหญ่มากที่สุดสำหรับเมืองโบราณในสมัยเดียวกัน แต่ศาสนสถานต่าง ๆ ภายในตัวเมือง หรือบริเวณรอบตัวเมือง พบเพียงไม่กี่แห่ง รวมทั้งที่เมืองโบราณกำแพงแสนด้วย ซึ่งปัจจุบันไม่พบซากศาสนสถานใด ๆ เลย สาเหตุของการพบศาสนสถานน้อยนั้นคงจะเนื่องจากว่าพื้นที่บริเวณเมืองนครปฐมนี้เป็นเมืองที่เจริญ มีผู้คนเข้ามาอยู่อาศัยประกอบอาชีพต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก พื้นที่โดยทั่วไปได้ถูกปรับทำไร่ ทำสวน และเลี้ยงหมู เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการสร้าง

ถนนหนทางและทางรถไฟตัดผ่านมีการสร้างอาคารบ้านเรือนและตึกแถวต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก (ศรีศักร วัลลิโภคม, 2515: 7) ซึ่งในกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ต้องมีการทำลายศาสนสถานที่ เกะกะกีดขวางลงไปเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อรัชกาลที่ 5 ที่ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างทาง รถไฟสายใต้ เมื่อ พ.ศ. 2446 นั้น พวกรับเหมาทำทางรถไฟได้ไปรื้อเอาอิฐเก่ามาถมเป็นหมอนรองกลาง รางรถไฟ ตั้งแต่สถานีบางกอกน้อยไปตลอดทางกว่า 50 กิโลเมตร ซึ่งแสดงว่าจะต้องมีเจดีย์โบราณอยู่ เป็นจำนวนมากและได้ถูกทำลายไปอย่างน่าเสียดาย (ผาสุข อินทรารุช, 2526: 16) เหล่านี้เองเป็นสาเหตุ ทำให้ศาสนสถานต่าง ๆ ถูกทำลายเหลือเพียงไม่กี่แห่ง ถ้าหากไม่ถูกทำลายยังคงได้เห็นร่องรอยความ เจริญรุ่งเรืองของนครที่ใหญ่และมีจำนวนโบราณสถานขนาดใหญ่ ๆ ทั้งภายในเขตเมืองและรอบ ๆ เมือง กว่าจำนวนเป็นร้อยขึ้นไป

3. แนวคิดเกี่ยวกับสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในด้านพระพุทธศาสนา

ความสำคัญของสื่ออิเล็กทรอนิกส์กับพระพุทธศาสนา (พระเมธีธรรมาภรณ์, 2539: 13-15) สังคมสมัยพระพุทธเจ้าเป็นยุคเกษตรกรรม การรักษาคำสอนของพระพุทธเจ้าในยุคนั้นต้องอาศัย การท่องจำ พระไตรปิฎกแม้หลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว ก็ยังมีการท่องจำพระไตรปิฎกแล้ว ถ่ายทอดสั่งสอนโดยวิธีมุขปาฐะ คือบอกจากปากต่อปากแล้วให้ท่องจำต่อ ๆ กันมาจนกระทั่งมีการจารึก พระไตรปิฎกลงในใบลานเป็นครั้งแรกที่ลังกาในราว พ.ศ. 433 ต่อมาพม่าได้จารึกพระไตรปิฎกลงในแผ่น หินอ่อน 729 แผ่น การจารึกพระไตรปิฎกลงในใบลานนี้เป็นที่นิยมในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงยุคต้นรัตนโกสินทร์ เมื่อเสร็จการสังคายนาสมัยรัชกาลที่ 1 ก็ได้มีการจารึกพระไตรปิฎกลงใน ใบลานแล้วปิดทองทับลงไปทั้งใบปกหน้าปกหลัง เรียกว่า “ฉบับทอง” พระไตรปิฎกฉบับใบลานนี้จะถูก เก็บรักษาไว้ในหอไตรหรือหอพระไตรปิฎก

เมื่อโลกเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม รูปแบบการเก็บรักษาและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารก็ เปลี่ยนแปลงไป การประดิษฐ์เครื่องพิมพ์โดยกูเตนเบิร์ก ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 20 ทำให้สามารถพิมพ์ หนังสือได้ครั้งละเป็นพันเป็นหมื่นเล่ม ซึ่งสะดวกรวดเร็วกว่าการคัดลอกในใบลาน ในรัชกาลที่ 5 มีการ พิมพ์พระไตรปิฎกในเล่มหนังสือ เป็นครั้งแรกในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2431-2436 ครั้งนั้นจัดพิมพ์ พระไตรปิฎกได้ 39 เล่ม ยังขาดหายไป 6 เล่ม ต่อมาได้พิมพ์เพิ่มในรัชกาลที่ 7 จนครบ 45 เล่ม พระไตรปิฎกที่จัดพิมพ์ครั้งแรกมีจำนวน 1,000 ชุด แพร่หลายไปทั่วประเทศ คนทั่วไปสามารถศึกษาได้ จากตู้พระไตรปิฎกตามวัดและห้องสมุดต่าง ๆ บางคนมีพระไตรปิฎกไว้ศึกษาที่บ้านรูปแบบการเก็บรักษา และเผยแพร่พระไตรปิฎกก็ปรับเปลี่ยนไป มีการนำคอมพิวเตอร์มาใช้บันทึกและค้นพระไตรปิฎก สำหรับ ประเทศไทย มหาวิทยาลัยมหิดลได้เริ่มโครงการพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษาพระไตรปิฎกใน พ.ศ. 2530 มีพระเดชพระคุณพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) เป็นที่ปรึกษา ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยมหิดลได้บันทึกพระไตรปิฎกและอรรถกถาภาษาบาลี ซึ่งมีข้อมูลประมาณ 530 ล้านตัวอักษร ลงซีดี-รอม (CD-ROM) ซึ่งสะดวกต่อการศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างยิ่ง ถ้าเราจะค้นหาคำว่า “อัมมมยา” ว่าอยู่หน้าใดของพระไตรปิฎก เราเพียงกดแป้นคอมพิวเตอร์ก็พบได้ในเวลาไม่ถึงนาที ใวกว่าเปิดหนังสือ ค้นเองไม่รู้ก็เท่า แสดงว่าเทคโนโลยีด้านการสื่อสารมีผลกระทบต่อการศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎก พระสงฆ์มีทางเลือกมากขึ้น ในการเก็บรักษาและศึกษาพระไตรปิฎกมนุษย์จึงต้องพัฒนาให้ทันเทคโนโลยี เพราะมนุษย์ในโลกปัจจุบันนี้ได้สร้างสรรค์ความเจริญด้วยบทบาทของเทคโนโลยี ปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการ พัฒนาอารยธรรมของมนุษย์ชาติ พระธรรมปิฎก (2539: 28-29) ได้กล่าวถึง ข่าวสารข้อมูลหรือจะ เรียกว่าสารสนเทศ ในปัจจุบันเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร มีบทบาทอย่างยิ่งในสังคมข่าวสารเกิดขึ้นที่ไหนชั่ววินาที เดียวก็รู้ไปทั่วโลกในปัจจุบันมนุษย์จึงมีข้อได้เปรียบมาจนกระทั่งมองไปว่า มนุษย์สมัยนี้เป็นมนุษย์ที่มี ปัญญามากเพราะว่า “ความรู้” นั้น คือ ขุมพลังแห่งสติปัญญาซึ่งมีความหมาย 2 ด้าน คือ ด้านที่ 1

ความรู้ หมายถึง ข้อมูลที่ถูกรับรู้ หรือเรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ด้านที่ 2 ความรู้ หมายถึง ความสามารถ ในจิตใจของคนที่เข้าใจถึงหรือเข้าถึงความจริงของเรื่องราวหรือสิ่งนั้น ๆ

การปฏิบัติต่อข่าวสารได้ถูกต้องนั้น มีทั้ง “รับเป็น” และ “ใช้เป็น” คือทำให้เกิดประโยชน์ แก่ชีวิตและสังคม ถ้าเรารับไม่เป็นและใช้ไม่เป็นอาจจะเกิดโทษมหันต์ พฤติกรรมการบริโภคเทคโนโลยี ในลักษณะที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหา (พระธรรมปิฎก, 2539: 217-220) แต่ให้เป็นไปในแนวทางการ สร้างสรรค์ประโยชน์สุขที่แท้จริงภายในขอบเขตของหลักการต่อไปนี้

1. เทคโนโลยีที่รู้จักประมาณ ยอมรับความต้องการของปุถุชนในขอบเขตหนึ่งว่าเขาย่อม ต้องการสนองความอยากที่จะหาความสุขด้วยการบำรุงบำเรอประสาทสัมผัส ไม่ใช่มุ่งแต่จะไปปิดกั้น กามสุข จุดสำคัญเพียงแต่ให้พฤติกรรมของเขาอยู่ในขอบเขตที่จะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายไม่ ให้กลายเป็นความฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย หรือมกมาก โดยให้ความเห็นยั้งหรือยับยั้งซึ่งใจให้เป็นไปอย่างพอดี ซึ่งรวมอยู่ในคำว่ารู้จักประมาณ โดยเฉพาะให้มีหลักการในการผลิต การพัฒนาและการบริโภคเทคโนโลยี ที่มุ่งเพื่อคุณค่าแท้แก่ชีวิต เป็นไปเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต ไม่มุ่งสนองการแสวงหาคุณค่าเทียม เรียกสั้น ๆ ว่า เทคโนโลยีที่รู้จักประมาณ ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ควบคุมโลหะ

2. เทคโนโลยีเพื่อทำประโยชน์ ศักยภาพของมนุษย์ถูกพัฒนาไปในทางที่สนองความ ต้องการด้านโทสะ เป็นเหตุให้การผลิตการพัฒนา และการใช้เทคโนโลยีเป็นไปในทางทำลายกันระหว่าง มนุษย์มากกว่าในทางร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูล มนุษย์จึงต้องหันเหทิศทางการพัฒนาแบบนี้ โดยตั้ง เจตจำนงและความมุ่งหมายพร้อมทั้ง วางแผนอย่างหนักแน่นมั่นคงที่จะส่งเสริมการผลิต การพัฒนา และ การบริโภคเทคโนโลยีที่เป็นไปเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ทำประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ และเอื้ออำนวย ประโยชน์แก่สังคม เทคโนโลยีเพื่อทำประโยชน์อย่างนี้จะช่วยลดทอนผอนเบาและยับยั้งเทคโนโลยีเพื่อ โทสะ

3. เทคโนโลยีเพื่อเสริมปัญญาและพัฒนามนุษย์ การผลิตการพัฒนาและการบริโภค เทคโนโลยีได้เป็นไปในทางที่จะชักพาคคนให้ลุ่มหลงมัวเมา ประมาทและเพิ่มโมหะ สังคมโลกหลายส่วนได้ อย่างก้าวเข้าสู่ยุคข่าวสารข้อมูล ถ้ามนุษย์ปฏิบัติต่อเทคโนโลยีที่เกี่ยวกับการสื่อสารและข้อมูลไม่ถูกต้อง แทนที่เทคโนโลยีจะส่งเสริมความรู้และสติปัญญา ก็กลับจะเป็นเครื่องมอมเมาทำให้คนลุ่มหลงมากยิ่งขึ้น ดังเช่น เทคโนโลยีที่เอามาใช้เล่นการพนันและเกมส์ไร้ประโยชน์ ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีโดยไม่ใช้ ปัญญา จากความไม่รู้เท่าทันต่อคุณและโทษของมัน ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ธรรมชาติแวดล้อม เป็นต้น ทั้งลดคุณค่าของความเป็นมนุษย์และทำลายสภาพแวดล้อม จึงจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงอย่างจริงจังใน เรื่องนี้ โดยหันมาเน้นการผลิต การพัฒนา และการบริโภคเทคโนโลยี ที่มุ่งเพื่อเสริมปัญญาและพัฒนา มนุษย์ โดยให้เป็นเครื่องมือเผยแพร่ข่าวสารความรู้ที่เป็นประโยชน์ ช่วยให้มีมนุษย์ใช้เวลาไปในทาง สร้างสรรค์ และให้มีการใช้เทคโนโลยีด้วยปัญญาที่รู้เท่าทันต่อเหตุผลพร้อมทั้งคุณและโทษของมัน เพื่อให้ เทคโนโลยีเป็นอุปกรณ์ที่ช่วยส่งเสริมคุณค่าของความเป็นมนุษย์ และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและให้ตัว เทคโนโลยีนั่นเอง ก็เป็นสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาจิตปัญญาด้วย

ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมในการพัฒนาสื่อเพื่อสืบสารพระพุทธศาสนาในยุคทวารวดี” ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย วิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มเป้าหมายทั้งในส่วนของผู้ที่เป็นหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และปฏิบัติการ มีวิธีการและขั้นตอนตามลำดับต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ ข้อมูลจากศึกษาศึกษาหลักการเกี่ยวกับนวัตกรรมในการพัฒนาสื่อเพื่อสืบสารพระพุทธศาสนาในยุคทวารวดี
2. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ การลงภาคสนามด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงลึก ซึ่งเป็นทำการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนายุคทวารวดี ในเขตพื้นที่เมืองนครปฐมโบราณ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การพัฒนานวัตกรรมสื่อสร้างสรรค์สืบสานพระพุทธศาสนายุคทวารวดี จังหวัดนครปฐม จำนวน 10 คน
3. การยืนยันข้อมูลเกี่ยวกับนวัตกรรมในการพัฒนาสื่อเพื่อสืบสารพระพุทธศาสนาในยุคทวารวดี โดยการสะท้อนคิด และการคืนข้อมูล เป็นกระบวนการ ผลลัพธ์และผลกระทบ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาอุปสรรค และความสำเร็จ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ข้อมูลเชิงเอกสาร ที่ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสะท้อนคิดเหล่านั้นมาวิเคราะห์เนื้อหา เกี่ยวกับนวัตกรรมในการพัฒนาสื่อเพื่อสืบสารพระพุทธศาสนาในยุคทวารวดี

ผลการวิจัย

1. ผลศึกษาการพัฒนาสื่อเพื่อสืบสารพระพุทธศาสนาในยุคทวารวดี พบว่า รูปแบบการสร้างจารึกในยุคทวารวดี เป็นการสร้างงานของพุทธศิลป์ในยุคทวารวดี โดยมีความสัมพันธ์กับศาสนาในสมัยนั้น โดยมีประวัติจากลัทธิเถรวาท และมหายานจากอินเดีย ลังกา ได้มาถ่ายทอดสู่ทวารวดีสู่เส้นทางวัฒนธรรม โดยมีการจารึกในข้อความ เช่น แสดงเหตุการณ์ที่สำคัญที่สุดของพระพุทธองค์ 4 แห่งที่เรียกว่าสังเวชนียสถาน 4 คือ การประสูติที่ลุมพินี ตรัสรู้ที่พุทธยา แสดงปฐมเทศนาที่เมืองพาราณสี (ตำบลสารนาถ) และปรินิพพานที่เมืองกุสินารา พระพุทธลักษณะสลักศิลาในรูปแบบสลักตอนปฐมเทศนาที่จังหวัดนครปฐมมีชายสังฆาฏิสั้นบนพระอังสาซ้ายแสดงถึงอิทธิพลของศิลปะปัลลวะ ราวพุทธศตวรรษที่ 14 และพระพักตร์เริ่มปรากฏลักษณะพื้นเมือง แต่ยังไม่ปรากฏอิทธิพลศิลปะขอม
2. ผลการศึกษาวิธีการใช้วัฒนธรรมในการพัฒนาสื่อเพื่อสืบสารพระพุทธศาสนาในยุคทวารวดี พบว่า การวิเคราะห์สร้างเนื้อหาของนวัตกรรมสื่อสร้างสรรค์สืบสานพระพุทธศาสนาในยุคทวารวดี มีลักษณะเนื้อหาที่วิชาการเชิงสร้างสรรค์ เชิงประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาจากองค์ความรู้ทางโบราณคดีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวการเข้ามาของพระพุทธศาสนาจากอินเดียสู่ดินแดนอุษาคเนย์ ในบริเวณเมืองนครปฐมโบราณ และองค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ โดยมีรายละเอียดว่า เจดีย์ที่

กำหนดอายุในช่วงสมัยทวารวดีที่พบในพื้นที่เมืองนครปฐมโบราณ ปัจจุบันคงเหลืออยู่เพียงส่วนฐานของเจดีย์ เช่น ฐานเจดีย์พระประโทณเจดีย์ จุลประโทณเจดีย์ ฐานเจดีย์วัดธรรมศาลา ฐานเจดีย์เนินพระ (เนินยายหอม) ฐานเจดีย์วัดพระงาม และศิลปวัตถุต่าง ๆ กงล้อธรรมจักร จารึกคณาจารย์มา เสาธรรมจักร กวางหมอบ พระพุทธรูป จารึกหลักคำสอนในแผ่นศิลา แผ่นดินเหนียว (จารึกโคกแจง)

3. ผลการนำเสนอแนวทางในการประยุกต์นวัตกรรมในการพัฒนาสื่อเพื่อสืบสารพระพุทธศาสนาในยุคทวารวดี พบว่า ผู้วิจัยได้นำแพลตฟอร์มที่มีความเหมาะสมกับสื่อที่พัฒนาขึ้น และเป็นแพลตฟอร์มที่มีผู้นิยมใช้กันมาก เข้าถึงง่าย คือ เฟซบุ๊ก ยูทูบ ดิจิต็อก เนื้อหาสาระสำคัญมุ่งนำเสนอประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในยุคทวารวดี ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าของประเทศไทยเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากสื่อในการสืบสานและเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคนี้ จึงมีความสำคัญต่อการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการส่งเสริมคุณค่าทางจิตใจของคนไทย การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียมีเนื้อหาสาระที่ถูกต้อง ครบถ้วน และน่าสนใจ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลศึกษาการพัฒนาสื่อเพื่อสืบสารพระพุทธศาสนาในยุคทวารวดี พบว่า รูปแบบการสร้างจารึกในยุคทวารวดี เป็นการสร้างงานของพุทธศิลป์ในยุคทวารวดี โดยมีความสัมพันธ์กับศาสนาในสมัยนั้น โดยมีประวัติจากลัทธิเถรวาท และมหายานจากอินเดีย ลังกา ได้มาถ่ายทอดสู่ทวารวดีสู่เส้นทางวัฒนธรรม โดยมีการจารึกในข้อความ เช่น แสดงเหตุการณ์ที่สำคัญที่สุดของพระพุทธองค์ 4 แห่ง ที่เรียกว่าสังเวชนียสถาน 4 คือ การประสูติที่ลุมพินี ตรัสรู้ที่พุทธยา แสดงปฐมเทศนาที่เมืองพาราณสี (ตำบลสารนาถ) และปรินิพพานที่เมืองกุสินารา พระพุทธลักษณะสลักศิลารูปในรูปสลักตอนปฐมเทศนา ที่จังหวัดนครปฐมมีชายสังฆาภิบาลขึ้นบนพระอังสาซ้ายแสดงถึงอิทธิพลของศิลปะปาละ ราวพุทธศตวรรษที่ 14 และพระพักตร์เริ่มปรากฏลักษณะพื้นเมือง แต่ยังไม่ปรากฏอิทธิพลศิลปะขอม สอดคล้องกับงานวิจัยของสฤณีพงศ์ ขุนทรง (2553: 312) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พัฒนาการทางวัฒนธรรมของเมืองนครปฐมโบราณในช่วงก่อนพุทธศตวรรษที่ 19” จากผลการวิจัยนี้ได้จัดแบ่งช่วงยุคสมัยของเมืองนครปฐมโบราณยุคแรก เริ่มเมื่อ พุทธศตวรรษที่ 8 ดังนี้ จัดแบ่งลำดับพัฒนาการของเมืองนครปฐมโบราณได้เป็น 4 ระยะ คือ (1) นครปฐมโบราณระยะที่ 1 (ราวพุทธศตวรรษที่ 8 - 11) หลักฐานทางโบราณคดีจากแหล่งหอบอกบั้งข้าว ก่อนจะมีการสร้างเมืองขึ้นคงมีชุมชนอยู่อาศัยมาก่อนแล้วในลักษณะหมู่บ้านและชุมชนนี้มีการติดต่อกับชุมชนโบราณหรือเมืองท่าร่วมสมัยที่รู้จักคุ้นเคยกับวัฒนธรรมอินเดียแล้ว (2) นครปฐมโบราณระยะที่ 2 (ราวพุทธศตวรรษที่ 12 - 13) วัฒนธรรมอินเดียเป็นปัจจัยสำคัญอันส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาชุมชนระยะแรกเริ่มให้เจริญขึ้นเป็นบ้านเมืองขนาดใหญ่ มีการปกครองในระบอบกษัตริย์ มีระบบเศรษฐกิจที่พึ่งพาการเกษตรกรรมและการค้า ประชาชนต่างยอมรับนับถือในพุทธศาสนานิกายเถรวาท มีการสร้างสรรค์งานศิลปกรรมเนื่องในศาสนาขึ้นเป็นจำนวนมากความรุ่งเรืองต่างๆ ส่งผลให้เมืองนครปฐมโบราณกลายเป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรมทวารวดีอย่างแท้จริง (3) นครปฐมโบราณระยะที่ 3 (ราวพุทธ

ศตวรรษที่ 14 - 16) หลักฐานจากแหล่งหอเอกสารและธรรมาลาต่างแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 14 โดยเป็นผลมาจากการติดต่อค้าขายกับต่างชาติที่มีมากขึ้น โดยเฉพาะกับศรีวิชัย ก่อนจะเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสถาปัตยกรรมศาสตร์จนทำให้เมืองนครปฐมโบราณต้องเสื่อมลงไปใรราวพุทธศตวรรษที่ 16 (4) นครปฐมโบราณระยะที่ 4 (ราวพุทธศตวรรษที่ 17 - 18)

2) ผลการศึกษาวิธีการใช้วัตกรรมการพัฒนาสื่อเพื่อสืบสารพระพุทธศาสนาในยุคทวารวดี พบว่า การวิเคราะห์สร้างเนื้อหาของงานวัตกรรมการสื่อสารสร้างสรรค์สืบสานพระพุทธศาสนาในยุคทวารวดี มีลักษณะเนื้อหาเชิงวิชาการเชิงสร้างสรรค์ เชิงประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาจากองค์ความรู้ทางโบราณคดีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวการเข้ามาของพระพุทธศาสนาจากอินเดียสู่ดินแดนอุษาคเนย์ ในบริเวณเมืองนครปฐมโบราณ และองค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ โดยมีรายละเอียดว่า เจดีย์ที่กำหนดอายุในช่วงสมัยทวารวดีที่พบในพื้นที่เมืองนครปฐมโบราณ ปัจจุบันคงเหลืออยู่เพียงส่วนฐานของเจดีย์ เช่น ฐานเจดีย์พระประโคมเจดีย์ จุลประโคมเจดีย์ ฐานเจดีย์วัดธรรมศาลา ฐานเจดีย์เนินพระ (เนินยายหอม) ฐานเจดีย์วัดพระงาม และศิลปวัตถุต่าง ๆ กงล้อธรรมจักร จารึกกาถาเยธัมมาเสาธรรมจักร กวางหมอบ พระพุทธรูป จารึกหลักคำสอนในแผ่นดินลา แผ่นดินเหนียว (จารึกโคกแจง) สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษมันต์ วัฒนานรงค์ (2554: 46) ได้แสดงทัศนะว่า กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม การถ่ายทอดวัฒนธรรม ความรู้ ความคิด และมีการใช้สื่อรวมทั้งกระบวนการสื่อสารในสังคม กระบวนการแรกของพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารสร้างสรรค์ คือ กระบวนการสร้างความสนใจ ในขั้นนี้การสร้าง ความโดดเด่น (Salience) ให้เกิดความแพร่หลาย (Prevalence) กระทับกับภาวะของการรับรู้และกระบวนการทางปัญญาที่สามารถเข้าใจ (Cognitive Capabilities) กระตุ้นความรู้สึกอยากจู้จุกอยากเห็น จนทำให้เกิดความพึงพอใจ อิทธิพลของสื่อสมัยใหม่สามารถสร้างความสนใจและเข้าถึงผู้คนส่วนมากได้อย่างง่ายและรวดเร็ว

3. ผลการนำเสนอแนวทางในการประยุกต์นวัตกรรมการพัฒนาสื่อเพื่อสืบสารพระพุทธศาสนาในยุคทวารวดี พบว่า ผู้วิจัยได้นำแพลตฟอร์มที่มีความเหมาะสมกับสื่อที่พัฒนาขึ้น และเป็นแพลตฟอร์มที่มีผู้นิยมใช้กันมาก เข้าถึงง่าย คือ เฟซบุ๊ก ยูทูบ ติ๊กต็อก เนื้อหาสาระสำคัญมุ่งนำเสนอประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในยุคทวารวดี ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าของประเทศไทยเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากสื่อในการสืบสานและเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคนี้ จึงมีความสำคัญยิ่งต่อการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการส่งเสริมคุณค่าทางจิตใจของคนไทย การพัฒนาสื่อมีมิติเดียวกัน เนื้อหาสาระที่ถูกต้อง ครบถ้วน และน่าสนใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ กิมสกุล (2563: 80) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการใช้ยูทูบและประเด็นจริยธรรมทางข้อมูลข่าวสารของผู้ใช้ยูทูบในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า คนส่วนใหญ่ยังคงใช้เว็บไซต์ยูทูบ โดยมีวัตถุประสงค์ในการใช้เพื่อความบันเทิงเป็นหลัก โดยจะเลือกชมคลิปวิดีโอประเภทมิวสิควิดีโอรายการโทรทัศน์และคลิปภาพยนตร์ และผู้ใช้ยูทูบส่วนใหญ่มีระดับปริมาณการเข้าใช้ในระดับมาก ยูทูบเป็นช่องทางการสื่อสารในวัฒนธรรมของสื่อใหม่ คือ เปิดโอกาสให้ผู้ใช้ได้เป็นผู้ผลิตเนื้อหาและเผยแพร่เนื้อหาบนเว็บไซต์ด้วยตนเอง จาก

ผลการวิจัยเรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่าผู้ใช้ชุมชนส่วนใหญ่ มีวัตถุประสงค์ในการใช้ชุมชนเพื่อความบันเทิงเป็นหลัก จากเหตุผลดังกล่าวนี้สอดคล้องกับการสร้างเนื้อหาในการพัฒนาสื่อสร้างสรรค์ของการวิจัยครั้งนี้ คือ การสร้างเนื้อหาเสนอประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนายุคทวารวดี จากหลักฐานทางโบราณคดี ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ที่ขุดค้นพบในพื้นที่จังหวัดนครปฐมปัจจุบัน และเสนอหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่บนจารึกที่ขุดพบ เช่น จารึกคาถาเอธัมมา และการตีความปรัชญาธรรมที่แฝงอยู่ในงานพุทธศิลป์ประเภทต่าง ๆ โดยมีเนื้อหาทั้งวิชาการ มีภาพ เสียงบรรยาย และดนตรี ประกอบ เพื่อให้สอดคล้องกับความนิยมของผู้บริโภคสื่อที่คนส่วนใหญ่นิยมบริโภคสื่อเพื่อความบันเทิง

สรุปองค์ความรู้

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย “นวัตกรรมในการพัฒนาสื่อเพื่อสืบสารพระพุทธศาสนาในยุคทวารวดี” มีรายละเอียดตามแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมในการพัฒนาสื่อเพื่อสืบสารพระพุทธศาสนาในยุคทวารวดี” ผู้วิจัยได้กำหนดข้อเสนอแนะไว้เพื่อเป็นประโยชน์ในงานวิจัยซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรมีการนำบางประเด็นที่ผู้ศึกษาหรือผู้สนใจทั่วไปรวมถึงหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ดังต่อไปนี้ โดยมหาวิทยาลัยที่มีการจัดการศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนายุคทวารวดี ควรมีนโยบายด้านการจัด

การศึกษา การวิจัยและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริม อนุรักษ์ สืบสาน ต่อยอด ประวัติศาสตร์ พระพุทธศาสนายุคทวารวดี

2. ข้อเสนอเชิงปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ ควรนำนวัตกรรมสื่อสร้างสรรค์ไปใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความตระหนักและความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อสร้างสรรค์ไปใช้เป็นเครื่องมือในการโปรโมทและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชมโบราณสถานและแหล่งประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนายุคทวารวดีในจังหวัดนครปฐม และนำนวัตกรรมสื่อสร้างสรรค์ไปใช้จัดกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรมในหมู่เยาวชนและประชาชนทั่วไป

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการทําวิจัยในครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมและโครงการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนาสื่อสร้างสรรค์ เพื่อศึกษาการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงโบราณสถานและแหล่งประวัติศาสตร์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ในการสร้างนวัตกรรมสื่อสร้างสรรค์และการสร้างมูลค่าเพิ่มจากประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- กฤษมันต์ วัฒนามงคล (2554). *นวัตกรรมและเทคโนโลยีเทคนิคศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผลิตตำราเรียน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- คณะกรรมการการพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์แห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม (2564). *แผนพัฒนาด้านการพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2563-2565)*. กรุงเทพมหานคร: กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์.
- จอง บาสเชอเลียร์ (2512). “การค้นคว้าเมื่อเร็ว ๆ นี้ที่เมืองนครปฐม”. *วารสารโบราณคดี*. 2 (4) (เมษายน-มิถุนายน).
- ปรมะ สตะเวทิน (2546). *หลักฐานเทคโนโลยี*. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์น.
- ผาสุข อินทราวุธ (2526). *รายงานการขุดค้นที่ตำบลพระประโทน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม*. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พงศ์พันธ์ อนันต์วรณิชย์ (2564). *นวัตกรรม-สื่อ (Media-Innovation) การสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์*. กรุงเทพมหานคร: กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์.
- พรจิต สมบัติพานิช (2547). “โฆษณาในทศวรรษที่ 2000 - 2010 : การศึกษาถึงปัจจัยด้านสื่อที่มีต่อรูปแบบโฆษณา”. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวารสารศาสตร์และสื่อมวลชน*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- พรทิพย์ กิมสกุล (2563). “พฤติกรรมการใช้ทูปและประเด็นจริยธรรมทางข้อมูลข่าวสารของผู้ใช้ทูปในประเทศไทย”. รายงานการวิจัย. คณะนิเทศศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (2539). *การศึกษาเพื่ออารยธรรมที่ยั่งยืน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- _____ (2539). *พุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเมธีธรรมภรณ์ (2539). *พระพุทธรูปยุคโลกาภิวัตน์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- ศรีศักร วัลลิโภคม (2515). “นครชัยศรี”. วารสารเมืองโบราณ. 8(3). (สิงหาคม-พฤศจิกายน)
- สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2515). *จดหมายเหตุเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยเสด็จตรวจราชการหัวเมืองใน ร. ศ. 117 – 119*. กรุงเทพมหานคร: ข้าราชการทหารอากาศ.
- สฤษดิ์พงศ์ ชุนทรง (2553). “พัฒนาการทางวัฒนธรรมของเมืองนครปฐมโบราณในช่วงก่อนพุทธศตวรรษที่ 19”. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เสาวนีย์ สิกขาบัณฑิต (2558). *เทคโนโลยีทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ.
- หลวงบริบาลบุรุษภัณฑ์ (2506). *โบราณคดี*. พระนคร: บรรณาการ.